

Теорія та методика навчання

УДК 378.147.091.33

DOI <https://doi.org/10.5281/zenodo.17009792>

Зарубіжний досвід формування іншомовної професійної та міжкультурної компетентностей майбутніх фахівців авіаційної галузі

Пазюра Наталія Валентинівна

доктор педагогічних наук, професор, завідувачка кафедри іноземних мов професійного спрямування, Державний університет «Київський авіаційний інститут», 03065, м. Київ, Україна, ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1234-7610>

Прийнято: 15.08.2025 | Опубліковано: 30.08.2025

***Анотація:** Стаття розглядає процес інтеграції іншомовної професійної та міжкультурної компетентностей у навчанні авіаційної англійської мови в авіаційних закладах зарубіжних країн.*

***Мета статті** – дослідження конструктивного досвіду іноземних авіаційних закладів інтеграції іншомовної професійної та міжкультурної компетентностей під час навчання авіаційної англійської мови для підготовки їх випускників до роботи у міжнародних компаніях та підвищення конкурентоспроможності на міжнародному ринку праці.*

***Методи:** аналіз наукової літератури, порівняння, систематизація.*

***Результати:** У статті наголошується на тому, що процес навчання іншомовної професійної та міжкультурної компетентностей повинен бути добре підготовленим, методика проведення повинна базуватись на вивченні попередніх розробок інших дослідників та практиків. Увага акцентується на тому факті, що*

таке навчання є надзвичайно важливим для таких закладів освіти, випускники яких отримують професію, що передбачає роботу у мультикультурному середовищі. Важливим в цьому процесі є ознайомлення з іншими культурами, формування толерантного відношення до цих культур, підготовка до соціалізації до життя в цих культурах у разі необхідності. Наголошується на необхідності підтримки зацікавленості студентів у вивченні культурологічного матеріалу, яка може досягатись за допомогою ретельно розробленою методикою викладання (розподіл занять на три умовних етапи та застосування завдань, відповідних до кожного етапу, вибір різноманітних навчальних матеріалів з великою кількістю автентичних матеріалів, як-то карти, документи, тощо). Вдале поєднання лінгвістичного та культурологічного матеріалу потребує розроблення підручників та навчального матеріалу для відповідного супроводу занять.

Ключові слова: іншомовна фахова компетентність, між культурна компетентність, авіаційна англійська мова, авіаційні заклади вищої освіти.

Foreign countries experience in forming future aviation personnel's professional and intercultural competences

Paziura Nataliia Valentynivna

Doctor of Science in Education, Professor, Head of the Department of Foreign languages for Specific Purposes, Kyiv, ORCID <https://orcid.org/0000-0003-1234-7610>

Abstract. *The article considers the process of integrating foreign language professional and intercultural competences while teaching Aviation English in aviation institutions in foreign countries.*

Purpose: *the study of constructive experience of foreign aviation institutions in integrating foreign language professional and intercultural competences during the teaching of aviation English to prepare their graduates for work in international companies and to enhance competitiveness in the international labor market.*

Methods: *analysis of scientific literature, comparison, systematization.*

Results: *The article insists that the process of formation of professional and intercultural competences should be well prepared, and the methodology of implementation should be based on the study of previous researches of other scientists and practitioners. Attention is focused on the fact that such training is extremely important for such educational institutions the graduates of which receive a profession that involves working in a multicultural environment. Important in this process is familiarization with other cultures, the formation of a tolerant attitude toward these cultures, preparation for socialization to life in these cultures if necessary. The need to support students' interest in studying cultural material is emphasized, which can be achieved through a carefully developed teaching methodology (class division into three stages and the use of tasks appropriate to each stage, selection of various educational materials with a large number of authentic materials, such as maps, documents etc.). A successful combination of linguistic and cultural material requires the development of textbooks and teaching materials for appropriate support of classes.*

Key words: *foreign language professional competence, intercultural competence, Aviation English, aviation higher education institutions.*

Постановка проблеми. В умовах посилення трендів глобалізації, сучасному фахівцю необхідно бути озброєними лінгвістичною компетентністю на належному рівні для інтеграції власних інтересів у глобальний контекст. Іноземні мови набули статус необхідних передумов успіху у професійній діяльності. Англійська мова, як

лінгва франка, виконує роль фасилітатора міжкультурної комунікації. Зрозумілим є факт, що окремі галузі діяльності потребують спеціального лексику, який називається фаховою мовою, або мовою для спеціальних цілей. Англійська для спеціальних цілей визначається як підхід для вивчення мови відповідно до професійних потреб слухача [1]. Різниця між фаховою мовою та загальною мовою полягає в тому, що остання не завжди відображає спеціальні потреби слухачів, у той час як фахова мова призначена для використання у певному професійному дискурсі, вимагаючи від викладачів пристосування змісту навчання до нього.

Водночас, навички іншомовної комунікації не гарантують успіх цієї комунікації у гетерогенному лінгвістичному та культурному середовищі. Від користувачів англійської мови очікуються не лише достатній рівень володіння мовою, а і відповідна поведінка, толерантність та взаєморозуміння з представниками іншої культури. Студенти, які вивчають іноземну мову дуже часто стикаються з проблемами щодо розуміння культурних особливостей мови, яка вивчається. Це пояснюється тим, що мова не може існувати окремо від розуміння культури іноземної країни. Це питання необхідно розглядати у контексті методів викладання іноземної мови. Ті викладачі, які мешкають у неангломовних країнах самі не завжди мають добре сформовану між культурну компетентність. Більшість державних шкіл в Індонезії не проводять політику на виховання між культурної компетентності на заняттях англійської мови, формування якої починається у закладах вищої освіти. Однак, викладання фахової мови потребує широке розуміння цього концепту, в результаті вивчення якої учні набувають розуміння різниці між своєю культурою, та культури країни, мова яка вивчається. Навчання інтеркультурної компетентності має відбуватись одночасно з навчанням лінгвістичної компетентності. Необхідно зазначити, що це питання було достатньо довго нелегким завданням для викладачів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання міжкультурної компетентності була у центрі уваги багатьох вчених в Україні та закордоном. У працях сучасних українських науковців простежується цілісне бачення підготовки майбутніх авіаційних фахівців у контексті формування професійної та міжкультурної компетентностей. Герасименко Л. [2] акцентує увагу на забезпеченні ефективного професійного спілкування пілотів і диспетчерів на міжнародних повітряних трасах як ключовій умові їхньої успішної діяльності, тоді як Мартиненко Н. [3, 4], зосереджується на розвитку міжкультурної толерантності, необхідної для комфортної взаємодії в багатонаціональному авіаційному середовищі. Демченко І., [5]. Михеєва Т. [6], Плачинда Т. [7], Дворська А. [8] наголошують, що формування готовності іноземних студентів до професійної діяльності та модернізація освітніх програм із використанням інноваційних методів є ключовими умовами їхньої успішної інтеграції у глобальний авіаційний простір. У дослідженнях Калашник-Рибалко М. [9] та Глуховської М. [10] увага зосереджується на професійно орієнтованій англійській підготовці авіаційних фахівців у поєднанні з розвитком міжкультурної толерантності. Автори наголошують, що удосконалення авіаційної англійської мови має відбуватися одночасно з формуванням здатності до ефективного комунікації в багатонаціональному середовищі, що є запорукою успішної професійної діяльності майбутніх пілотів.

Дослідження М. Серку, К. Мендес Гарсія, П. Прієто (M. Sercu, C. Méndez García, P. Prieto) [11] присвячені між культурної компетентності не лише студентів, а і викладачів. Вони вказують на відсутність взаємозв'язку між розуміння між інтеграції культурної компетентності викладачами та їх професійної діяльності, що дозволяє зробити їм висновок, що їх бажання викладати англійську мову як іноземну не завжди базується на їхній культурній практиці [11]. Індонезійські

науковці (B. Vanjongjit, A. Boonmoh) наголошують на важливості дотримуватись стратегії розвитку між культурної компетентності під час вивчення англійської мови, і цей процес охоплює когнітивний, афективний та поведінковий компоненти [12 с. 77]. Будь яке глибоке розуміння іноземної культури необхідно ідентифікувати свою культуру та свою приналежність до неї. М. Бирам [13] та Н. Джойс [14] розробили власну методику розвитку міжкультурної компетентності, що складається певних інструкційних компонентів. Дослідники (E. Meşe, Ç. Sevilen) [15] приділяли психологічної готовності для засвоєння культурологічних знань. К. Шніцлер, Д. Холзбергер, Т. Сідел (K. Schnitzler, D. Holzberger, T. Seidel) дійшли висновку, що нецікаво організована стадія, що передує викладення основного культурологічного матеріалу на занятті призводить до поганих результатів навчання та низької ефективності [16].

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою статті є дослідження конструктивного досвіду іноземних авіаційних закладів інтеграції іншомовної професійної та міжкультурної компетентностей під час навчання авіаційної англійської мови для підготовки їх випускників до роботи у міжнародних компаніях та підвищення конкурентоспроможності на міжнародному ринку праці. **Завдання статті:** здійснити теоретичний огляд підходів науковців та практиків до методів викладання авіаційної англійської мови, виявити специфіку методів навчання для інтеграції іншомовної професійної та між культурної компетентностей, проаналізувати ефективність запропонованих методів на заняттях з авіаційної англійської мови.

Виклад основного матеріалу дослідження. Кожна людина в сучасному світі повинна бути конкурентоспроможною на глобальному ринку праці та пристосовуватись до умов життя в іншій культурі, якщо це буде потрібно. Для цього необхідно бути озброєним знаннями та навичками для здійснення комунікації в

умовах культурної диверсифікації. Успіх крос культурної комунікації залежить від рівня сформованості між культурної компетентності, яка може бути розвинена на заняттях іноземної мови, і на заняттях фахової іноземної мови, в тому ж рахунку. Між культурна компетентність важлива для підвищення розуміння для успішної крос культурної комунікації та вивчення соціальних та культурних правил англомовних країн [17, с. 275].

Проведений аналіз наукових джерел свідчить, що вчені виокремлюють п'ять компонентів між культурної компетентності: власного відношення до іншої культури та її представників; між культурні знання; розуміння між культурних особливостей; навички між культурної комунікації; культурологічна самоідентифікація. Саме на заняттях англійської мови можливе попереднє оцінювання та подальший розвиток міжкультурної компетентності студентів всіх компонентів [18].

Так, М. Бірам запропонував учителям чотири прикладні методики та поради для розвитку ІКК. Один з них порівняльний аналіз, що проводять студенти у вигляді співставлення культур під час, наприклад, ролевих ігор. Автор наголошує, що вчителі мають використовувати автентичні матеріали, документи, мапи, діаграми, фотографії, аудіо записи для аналізу джерела публікації [13, с. 55]. Шляхом такого обговорення студенти виявляють своє розуміння іншої культури. Важливою порадою є використання підручників, які написані через призму міжкультурної перспективи. Використання граматичних вправ, які також розроблені з урахування міжкультурних реалій, також поширюють розуміння англомовної культури та сприяють вихованню відповідної компетентності. Крім того, ефективним є складання викладачами культурологічного вокобуляру, який допомагає студентам розуміти культурної різноманітності, заохочувати їх поважати правила іншої культури як частини поваги до прав людини. Очікується, що використання таких

методик студенти під час зустрічі з мультикультурним середовищем вже мають широке, деталізоване розуміння культурної різниці [17, с. 276].

Цікавим підходом, на нашу думку, є виховання між культурної компетентності на заняттях фахової англійської мови.

Так, в політехнічному авіаційному університеті (Aviation Polytechnic of Surabaya, Surabaya, Indonesia) виконуючи вимоги авіаційної галузі оволодіння студентами знаннями міжкультурного середовища, міжкультурної комунікації, оскільки було виявлено, що випускники цього заклад після працевлаштування у міжкультурних компаніях відчували значні проблеми у виконанні професійних обов'язків. Керівництво університету визначило необхідність проведення поглибленого аналізу, виховання поважного відношення, відкритості та толерантності по відношення до представників іншої культури з метою подолання етноцентризму, ксенофобії, расизму, етнічних передубеждень [17, с. 276].

Politeknik Penerbangan Surabaya, Surabaya, Indonesia є високо рейтинговим авіаційним закладом під керівництвом Міністерства транспорту. Методисти університету, використовуючи інструкційні теорії М. Бірам [13] та Н. Джойс [14] розробили власну модель розвитку між культурної компетентності майбутнього авіаперсоналу. Ця модель передбачає роботу за наступними напрямками.

1. Синтаксис. В цій частині відбувається одночасне навчання як авіаційної англійської мови та іноземної культури, відпрацювання навичок між культурної комунікації, виховання толерантності до різних культур, розвиток критичного мислення щодо іноземної культури.

2. Соціальна система. В цій частині визначається активна роль студентів у між культурній комунікації. Формується толерантне відношення, поглиблення між культурних знань, розвиток навичок критичного мислення.

3. Роль викладача. В цій частині відбувається аналіз міжкультурного середовища, вивчаються методи фасилітації когнітивного процесу студентів та процесу вирішення завдань.

4. Взаємодія зі студентами. Розглядаються способи реагування викладачів, серед яких методи організації надання відповідей та пропозицій студентів, допомоги студентам у всебічному вивченні проблемної ситуації, визначаючи і протиставляючи контрастні та альтернативні точки зору, підвищення усвідомлення студентами власних почуттів та навичок формулювання власних точок зору, визначати результати навчання, набуття студентами навичок само оцінювання.

5. Системи підтримки навчальної діяльності. В цій частині аналізуються матеріали для вивчення авіаційної англійської мови, оцінюється рівень між культурної компетентності студентів, аналіз інформації про соціальні проблеми та цінності, набуття навичок висловлювання власних думок [17, с. 277].

Вважаємо корисним досвід цього авіаційного закладу в інтеграції змісту навчання авіаційної англійської мови та культурологічної компетентності. Так, під час вивчення різних типів літаків студенти вивчають різні типи блюд, які пропонуються пасажирам на рейсах в різних країнах. Під час вивчення спеціальних термінів інженерами з обслуговування повітряних суден, студенти одночасно знайомляться з особливостями роботи індонезійських та сінгапурських інженерів [16, с. 278].

Заслуговує на увагу і методика інтеграції лінгвістичного та культурологічного компонентів. В цьому закладі заняття з авіаційної англійської мови діляться на три частини: перед навчанням, саме навчання, після навчання.

На етапі *перед навчанням* викладачі надають текстові матеріали або представляють візуалізацію матеріалу, для стимуляції мисленнєвої діяльності студентів. Студенти мають здогадатись про країну походження цих матеріалів та

пояснити свій вибір. Викладач дає правильну відповідь та починає обговорення щодо можливого досвіду студентів комунікації з представниками цієї культури. Послідовність дій краще вибудовувати наступним чином: спочатку стимулювання мисленнєвої діяльності студентів, питання щодо відношення студентів до певної культури, надання пояснень щодо картинок або відео, опитування студентів щодо власної культури, пояснення матеріалу, що необхідно вивчити [17, с. 281].

На етапі *саме навчання* відбувається більш деталізоване вивчення матеріалу. На цьому етапі можливе пояснення граматики (виконання мовної цілі навчання). Потім, викладач пропонує приклади речень з тієї теми, що вивчається, та вокобуляр, який відображає культурологічні реалії, з якими студенти ознайомились на попередньому етапі. Вчитель має переконатись у тому, що студенти вивчили матеріал, шляхом підготовки ними усної доповіді щодо власної поведінки у запропонованій ситуації міжкультурної комунікації. Потім може бути відповіді на запитання щодо різниці між культурами, мета яких змусити студентів розуміти особливості різної культурної ідентичності. Тут може бути організована індивідуальна або групова дискусія. Основні завдання на цьому етапі - визначити подібні та відмінні риси культур, що обговорюються. На етапі навчання відбувається поєднання різних типів навчальної діяльності, від викладача вимагається пояснення навчального матеріалу із інтеграцією культурологічного матеріалу. Причому культурологічний матеріал слугує як контекст під час вивчення граматики.

Наприклад, у випадку з авіаційною мовою порівняння відбувається погоди в Індонезії та Японії. Весь час на цьому етапі студенти отримують покроковий супровід від викладача у вивченні культурологічних реалій. Завдання умовно діляться на заохочення у діалог для набуття знань та закріплення розуміння студентами через заповнення журналу щодо культурологічних реалій [17, с. 282].

На останньому етапі *після навчання* пропонуються після навчальна діяльність студентів, яка має на меті закріпити та запам'ятати що вони вивчили шляхом рефлексії. Викладач має переконатись, що студенти засвоїли граматичний, лексичний та культурологічний матеріал. Студентам можуть запропонувати написати своє розуміння вивченого матеріалу, їх відношення до іноземної культури, як би вони себе поводити, якби вони жили в цій країні, чого вони не знали до заняття і що їм цікаво дізнатися у майбутньому. Викладач може надати стислу характеристику, що буде розглянуто на наступному занятті. Тобто на цьому етапі вся увага спрямовується на розумінні студентами лінгвістичного матеріалу та засвоєння культурологічної складової. Викладач переконується у розумінні студентами шляхом постановки усних запитань. Деяким студентам подобається вивчати культуру, оскільки медіа матеріали дуже цікаві, хоча вони і зазначають іноді складнощі у випадках, коли культура зовсім незнайома. Зазвичай, стадії цього етапу включають обговорення вивченого матеріалу та підтвердження його засвоєння; заповнення журналу рефлексіями щодо лінгвістичного та культурологічного матеріалу. Матеріали з між культурної компетентності можуть бути надзвичайно різноманітні із незнайомою інформацією для студентів. У випадку з Індонезійськими закладами вибір культур відбувається з урахуванням найбільш подібних культур, отже не всі азійські культури розглядаються [18].

Водночас, вивчення матеріалу засвідчило, що викладачі та розробники навчальних програм відчували труднощі у внесенні культурологічного компоненту, оскільки культурологічний матеріал, зазвичай, охоплює лише загальну англійську мову, або стосується таких розділів авіаційної англійської мови як Літаки та Аеропорти. Розробники в Індонезії прийняли рішення внести у зміст програми елементи культури таких країн як Малайзія, Таїланд, Японія, Сінгапур, КНР оскільки диверсифікована індонезійська культура має подібні риси з ними.

Дослідники переконані, що на початку навчання між культурної компетентності необхідно виявити подібні риси між рідною та іноземною культурою, що робиться на етапі перед навчання шляхом порівняння картин або відео із зображенням різних культур. На шляху розроблення навчальної мети у дослідників труднощі виникали у визначення послідовностей цих цілей без розподілу цілей з вивчення мови та цілей з вивчення між культурної компетентності. Між культурний рівень – це найвищий рівень навчання, на якому студенти можуть інтегрувати себе в культуру, яка вивчається.

Одним з важливих питань в цьому контексті вважаємо наявність у вчителів міжкультурної компетентності. Вчителі без належного рівня між культурної компетентності можуть відчувати складнощі під час проведення практичних занять, оскільки одночасно вони мають бути сфокусовані на виховання власної культурологічної ідентичності студентів, на тлі розуміння культурологічних різниць, виховати доброзичливе відношення до інших культур. Порівняльний аналіз може бути застосований як рекомендований метод інтеркультурного навчання, шляхом порівняння реалій власної та культурою англійських країн на основі тем, що вивчаються. У неанглійських країнах спостерігається прихильність до місцевих підручників з англійської мови, а не підручників міжнародних видань. Студентам також можна запропонувати такі автентичні матеріали як мапи, документи, картини, діаграми, аудіо записи. Очікується, що при такій організації і викладачі і студенти організують обговорення цих матеріалів. шляхом перегляду англійських та американських фільмів, читання книг або спілкування з носіями мови. Підручники та відео матеріали також використовуються для виховання між культурної компетентності та критичного мислення. Також, ефективним методом є обговорення культурних розбіжностей під час вивчення граматики.

Іншою проблемою стала роль медіа підтримки та підтримки освітнього середовища такого навчання, оскільки зазвичай у більшості закладів вищої освіти, і особливо технічних, навчання між культурної компетентності відбувається вперше. Це вимагає забезпечення потужних навчальних медіа, які одночасно можуть підтримувати навчання як англійської мови так і між культурної компетентності. Завдяки певній обмеженості навчальних ресурсів, необхідно пристосовувати навчальні матеріали з авіаційної англійської мови до вивчення культурологічних особливостей. Отже, розроблення змісту навчання передбачає виконання стадій аналізу, дизайну, розвитку, імплементації та оцінювання. Після цього, така програма випробовується на невеликих групах студентів, щоб переконатись, що навчальні матеріали повністю задовольняють потреби навчальному процесу. Крім того, підкреслюється необхідність проведення навчання між культурної компетентності і викладачів, оскільки недостатнє усвідомлення або відсутність цього усвідомлення негативно впливає на виховання між культурної компетентності у студентів.

Висновки. Отже, процес навчання між культурної компетентності повинен бути добре підготовленим з урахуванням та вивченням попередніх розробок інших дослідників та практиків. Таке навчання є надзвичайно важливим у закладах освіти, випускники яких отримують професію, що передбачає роботу у мультикультурному середовищі, і особливо в авіаційних закладах. Важливим в цьому процесі є не лише ознайомлення з іншими культурами, але і сформувані толерантне відношення до цих культур та підготувати навіть до життя в цих культурах, у разі необхідності. Важливим є підтримка зацікавленості студентів у вивченні культурологічного матеріалу, яка може досягатись за допомогою ретельно розробленою методикою викладання (розподіл занять на три умовних етапи та застосування відповідних до кожного етапу завдань, та вибір різноманітних

навчальних матеріалів з великою кількістю автентичних матеріалів, як-то карти, документи, тощо). Важливим крім того, є вдале поєднання лінгвістичного та культурологічного матеріалу, що потребує ретельної підготовки до занять, розроблення підручників та навчального матеріалу для супроводу занять.

Таким чином, запровадження такої інструкційної моделі навчання англійської мови, заснованої на між культурному підході на заняттях фахової (авіаційної) англійської мови сприяє всебічній підготовці майбутніх фахівців, покращує їх конкурентоспроможність на національному та глобальному ринках праці, та закладає основу для їхнього подальшого професійного розвитку.

Список використаних джерел

1. Ibrahim H.H. The role of an ideal ESP practitioner. *Open Journal of Modern Linguistics*. 2019. Vol. 09(02). P. 76–91. DOI: 10.4236/ojml.2019.92008.
2. Герасименко, Л. С. *Шляхи підвищення ефективності підготовки майбутніх пілотів та диспетчерів до професійного спілкування на міжнародних повітряних трасах.* URL: https://dspace.sfa.org.ua/bitstream/123456789/1340/1/Herasymenko_trasy.pdf
3. Мартиненко, Н. *Розвиток міжкультурної толерантності у процесі фахової підготовки майбутніх авіаційних фахівців.* Докторська дисертація. Київ: НАУ, 2021. URL: https://dspace.sfa.org.ua/bitstream/123456789/1526/1/Martynenko_tolerantnost.pdf
4. Мартиненко, Н. Структура та компоненти готовності майбутніх пілотів до міжкультурної взаємодії. *Збірник наукових праць Національної академії Державної прикордонної служби України. Серія: педагогічні науки.* 2020. 23(4). P. 225–238. URL: <http://periodica.nadpsu.edu.ua/index.php/pedzbirnyk/article/download/602/564>

5. Демченко, І. В. *Педагогічні умови формування мотивації іноземних студентів до професійної комунікації у льотних закладах вищої освіти*. URL: https://dspace.sfa.org.ua/bitstream/123456789/1342/1/Demchenco_komunikatsia.pdf
6. Михеєва, Т. О. Формування готовності до професійної діяльності іноземних студентів-майбутніх інженерів авіаційної галузі. *Proceedings of the National Aviation University. Series: Pedagogy, Psychology*. 2020. (17). P. 48–53. URL: <https://jrnl.nau.edu.ua/index.php/VisnikPP/article/download/15023/21668>
7. Плачинда, Т. С. *Модернізація професійної підготовки майбутніх фахівців авіаційної галузі: монографія*. URL: https://dspace.sfa.org.ua/bitstream/123456789/743/1/Plachinda_modernizatsia.pdf
8. Дворська, А. О. Цифрові технології у формуванні громадянської культури майбутніх фахівців авіаційної галузі. *Сучасні аспекти модернізації науки: стан, проблеми, тенденції розвитку*. 115. URL: <https://elartu.tntu.edu.ua/bitstream/lib/48134/1/%D0%9C%D0%B0%D1%82%D0%B5%D1%80%D1%96%D0%B0%D0%BB%D0%B8%20%D0%BA%D0%BE%D0%BD%D1%84%D0%B5%D1%80%D0%B5%D0%BD%D1%86%D1%96%D1%97.pdf#page=116>
9. Калашник-Рибалко, М. Професійно орієнтована англомовна підготовка майбутніх військових пілотів: виклики та шляхи вдосконалення. *Наукові записки. Серія: Педагогічні науки*. 2025. (219). P. 165–170. URL: <https://pednauk.cusu.edu.ua/index.php/pednauk/article/download/2250/2258>
10. Глуховська, М. С. Опанування авіаційної англійської мови під час формування високого рівня міжкультурної толерантності. *Наукові записки. Серія: Філологічні науки*. 2023. (207). P. 48–53. URL: <https://journals.cusu.in.ua/index.php/philology/article/download/226/212>

11. Sercu L., Del Carmen Méndez García M., Prieto P. C. Culture learning from a constructivist perspective: an investigation of Spanish foreign language teachers' views. *Language Education*. 2005. Vol. 19(6). P. 483–495. DOI: 10.1080/09500780508668699
12. Banjongjit B., Boonmoh A. Teachers' perceptions towards promoting intercultural communicative competence in the EFL classroom. *Reflections*. 2018. 25(2). P. 76–97. URL: <https://bit.ly/3ilCQAX>
13. Byram M. Teaching and assessing intercultural communicative competence. *Multilingual Matters*, 2021. DOI: 10.21832/9781800410251
14. Joyce N. Intergroup contact theory. In: *The International Encyclopedia of Intercultural Communication*. Wiley, 2017. P. 1–8. DOI: 10.1002/9781118783665.ieicc0164
15. Meşe E., Sevilen Ç. Factors influencing EFL students' motivation in online learning: a qualitative case study. *Journal of Educational Technology and Online Learning*. 2021. 4(1). P. 11–22. URL: <http://dergipark.org.tr/jetol> Doi: <http://doi.org/10.31681/jetol.817680>
16. Schnitzler K., Holzberger D., Seidel T. All better than being disengaged: student engagement patterns and their relations to academic self-concept and achievement. *European Journal of Psychology of Education*. 2021. 36(3). P. 627–652. DOI: 10.1007/s10212-020-00500-6
17. Furyanto F. A., Rochmawati L. Practices of intercultural competence teaching: an autobiographical study at aviation English classroom. *Journal of Education and Learning (EduLearn)*. 2025. Vol. 19, No. 1. P. 274–286. DOI: 10.11591/edulearn.v19i1.21337
18. Deardorff D. K. Identification and assessment of intercultural competence as a student outcome of internationalization. *Journal of Studies in International Education*. 2006. 10(3). P. 241–266. DOI: 10.1177/1028315306287002

19. Kymlicka W. Multicultural states and intercultural citizens. *Theory and Research in Education*. 2003. 1(2). P. 147–169. DOI: 10.1177/1477878503001002001

20. Barrot J. S., Llenares I. I., del Rosario L. S. Students' online learning challenges during the pandemic and how they cope with them: the case of the Philippines. *Education and Information Technologies*. 2021. 26(6). P. 7321–7338. DOI: 10.1007/s10639-021-10589-x